

extremam absolutamque virtutis perfectionem. Modus enim quo nomen patriarchæ mutatum est, hunc nobis objicit sensum. Vocatus namque est Jacob in suo ortu, quod fratris calcaneum apprehenderit ²⁶: post luctam vero, præmii loco nomen aliud ei tanquam victori imponitur. *Non enim vocabitur ultra nomen tuum Jacob: sed Israel erit nomen tuum* ²⁹. Missum est igitur verbum ad Jacob, et venit in Israel. Enimvero Verbum se primum ad infirmiores præ misericordia demittit: perspicaciores vero, utilitatem ejus agnoscentes, veluti ipsum rapiunt; ac eorum ad quos missum erat, socordiam aut evertunt. Verbum igitur misit Dominus ad Jacob. Nosti Verbum, quod erat in principio, quod erat apud Deum ²⁷? Hoc misit Pater ad Jacob. Agnovit autem ipsum verus Israel, nimirum animæ perspicaciore intelligentia præditæ. *Et cognovit omnis populus Ephraim qui prius sedebant in Samaria, in contumelia et elato corde* ²⁸. Hic est Ephraim, a quo prodiit defector Jeroboam, qui, resectis abductisque secum decem tribubus, et aureis juvencis effictis, auctor fuit populo, ut a Dei cultu secederet, idolaque coleret Ægyptiorum ²⁹. Qui igitur sedebant in Samaria in contumelia et elato corde, hi veritate cognita exceperunt verbum, quemadmodum et Acta narrant audivisse apostolos quod Samaria verbum receperit Dei ³⁰. Subinde describit propheta quanta eorum esset contumelia atque superbia. Nam Davidis partem aspernati, tanquam ejus regnum esset facile evertendum, irridentes dicebant: *Lateres ceciderunt, sed venite, poliamus lapides*. Lateres quidem nominabant constructionem regni filiorum Jesse; suam vero potentiam suamque ad peragenda vitæ negotia concordiam, firmitatem lapidum inter se commissorum appellabant.

μήν τῆς βασιλείας τῶν υἱῶν Ἰεσσαί· λίθων δὲ στεδύροτα συναρμολογημένων ἀλλήλοις, τὴν αὐτῶν δύναμιν, καὶ τὴν πρὸς τὰ τοῦ βίου πράγματα σύμφορον προσηγόρευον.

228. *Et excidamus, inquit, sycaminos et cedros; et loco templi, quod Judæ Salomon construxit ³¹, ædificemus nobis turrim*. Similia moliebantur atque ii, qui excelsa turri exstructa cælum pervium et accessum sibi reddere conabantur. Dicebant illi: *Venite, faciamus nobis lateres, et coquamus eos igni* ³². Et rursus: *Venite, ædificemus nobis metipsis civitatem et turrim, cujus vertex erit usque ad cælum* ³³. Sycaminus autem arbor est fructuum feracissima, quibus nulla inest qualitas, nisi quis diligenti scarificatione **552** succum quemdam, qui gustatui

²⁶ Gen. xxv, 25. ²⁷ Gen. xxxii, 28. ²⁸ Joan. i, 1. ²⁹ III Reg. vi, seqq. ³⁰ Gen. xi, 3. ³¹ ibid. 4.

θάνατον, mortem: quod non aliunde quam ex sermonis ambiguitate evenisse auctor est Hieronymus.

(43) Antiqui sex libri, δίδοται. Editi, δέδοται. Mox editi, ὄνομά σου, φησίν. Abest φησίν a nostris sex codicibus.

(44) Antiquior Combefisii codex et alii quatuor, προλαμβάνοντες, bene. Alter Combefisii codex et editi, προσλαμβάνοντες, male. Ejus loci sententiam,

ὑποβάλλειν ἡμῖν ὁ λόγος κοίκε· τὴν τε εἰσαγωγὴν τῶν ἀτελεστέρων, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ ἀκρότατον τῆς ἀρετῆς τελείωσιν. Τοῦτον δὲ ἡμῖν ὑποβάλλει τὸν νοῦν ὁ τρόπος τῆς μετωνομασίας τοῦ πατριάρχου. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῇ γενέσει, διὰ τὸ ἐπιληφθαι τῆς πτέρνης τοῦ ἀδελφοῦ, Ἰακώβ εἴρηται· μετὰ δὲ τὴν πάλιν, ἀντὶ ἄθλου δίδοται (43) αὐτῷ ἡ προσηγορία ὡς νικηκότι. Οὐ γὰρ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλὰ Ἰσραήλ ἔσται τὸ ὄνομά σου. Ἀπεστάλη τοίνυν Λόγος πρὸς Ἰακώβ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. Διὰ μὲν γὰρ ἐλεημοσύνην τοῖς ἀσθενεστέροις πρώτοις συγκαταβαίνει ὁ Λόγος· οἱ δὲ διορατικώτεροι, αἰσθανόμενοι τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὠφελείας, οἴονεὶ διαρπάζουσιν αὐτὸν, τὴν πρὸς οὓς ἀπεστάλη νωθρότητα προλαμβάνοντες (44). Λόγον οὖν ἀπέστειλε Κύριος ἐπὶ Ἰακώβ. Οἶδας τὸν Λόγον τὸς ἐν ἀρχῇ ὄντα, τὸν πρὸς τὸν Θεὸν ὄντα; Τοῦτον ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ ἐπὶ Ἰακώβ. Ἐγνώρισε δὲ αὐτὸν ὁ ἀληθινὸς Ἰσραήλ, αἱ ψυχὰὶ αἱ διορατικώτεραι. Καὶ ἐπέγνω πᾶς ὁ λαὸς Ἐφραΐμ, οἱ πρότερον καθήμενοι ἐν Σαμαρείᾳ, ἐφ' ὕβρει καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ. Οὗτός ἐστιν Ἐφραΐμ, ἐξ οὗ βλαστήσας ὁ ἀποστάτης Ἰεροβοάμ, τὰς δέκα φυλάς αὐτῷ συναπέσχισε, καὶ χρυσᾶς δαμάλεις ἀναπλάσας, ἀναχωρῆσαι τὸν λαὸν ἐπεισε τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, καὶ λατρεύειν εἰδώλοις Αἰγυπτίων. Οἱ οὖν καθήμενοι ἐν Σαμαρείᾳ, ἐφ' ὕβρει καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ, οὗτοι τῆς ἀληθείας ἐν συναισθήσει (45) γενόμενοι, ἐδέξαντο τὸν λόγον, καθὼς καὶ αἱ Πράξεις διηγοῦνται, ὅτι ἤκουσαν οἱ ἀπόστολοι, ὅτι ἡ Σαμαρεία δέδεκται τὸν λόγον. Εἶτα διαγράφει αὐτῶν ὁ προφήτης τὴν ὕβριν καὶ τὴν ὑπερηφανίαν ὅση ἦν.

Καταφρονοῦντες γὰρ τῆς μερίδος τοῦ Δαβὶδ, ὡς εὐκαθαίρετον ἐχούσης τὴν βασιλείαν, ἔλεγον ἐπὶ χλεύῃ τὸ, Πλίνθοι πεπτώκασιν, ἀλλὰ δεῦτε, λαξεύσωμεν λίθους. Πλίνθους μὲν ὠνόμαζον τὴν οἰκοδομήν, καὶ κόψωμεν, φησὶ, συκαμίνους καὶ κέδρους, καὶ οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πύργον, ἀντὶ τοῦ ναοῦ, ὃν κατεσκεύασε τῷ Ἰούδα ὁ Σολομών. Ὅμοια διανοοῦντο τοῖς δι' ὑψηλῆς πύργου κατασκευῆς ἐπιχειροῦσιν ἑαυτοῖς βάσιμον ποιῆσαι τὸν οὐρανόν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἔλεγον· Δεῦτε, πλινθεύσωμεν ἑαυτοῖς πλίνθους, καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρὶ· καὶ πάλιν· Δεῦτε, οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἕως τοῦ οὐρανοῦ (46). Ἡ δὲ συκάμινος δένδρον ἐστὶ πολυφορώτατον καρπῶν οὐδεμίαν ποιότητα ἐχόντων, εἰ μὴ τις ἐξ ἐπι-

III Reg. xi, 26. ²⁹ III Reg. xiii, 20, 28. ³⁰ Act. viii, 14.

teste Combefisio, optime expressit Hilarius in Matth. cap. ix, his verbis: *Quod Israeli parabatur, plebs gentium occupavit*.

(45) Ita nostri sex mss. Editi vero, ἐν αἰσθήσει.

(46) Uterque Colb. et Reg. secundus, ἔσται εἰς τὸν οὐρανόν, *erit in cælum*. Aliquanto post recentior Combefisii codex, ποιότητα ἔχον.

μελείας ἀμύξας, ὅπῃν τινὰ αὐτοῖς ἐπισπάσαιτο (47), ἠδονὴν ἐμποιοῦντα τῇ γεύσει. Ὅθεν ἠγοῦμεθα σύμβολον εἶναι τῆς ἐθνικῆς συναγωγῆς, πληθυνούσης μὲν, ὁμοει μεμωραμένης, διὰ τὴν ἐν τοῖς ἐθνικοῖς ἐπιτηδεύμασι συνήθειαν, ἣν ἐὰν καταμύξαι (48) τις διὰ τοῦ λόγου δυνήθῃ, γλυκανθεῖσα τῇ μεταβολῇ, εἰς εὐχρηστίαν (49) μεταβάλλεται. Καὶ αἱ κέδροι λαμβάνονται μὲν ποτε καὶ εἰς εἰκόνα ψυχῶν μεγάλων, καὶ ἀξιόλογον ἔχουσῶν διάρμα, ἐκ τοῦ διανεστιγῆναι τῷ φρονήματι, καὶ τὸ πολίτευμα ἔχειν ἐν οὐρανοῖς· καθὼς ἐδιδάχθημεν ἐν Ψαλμοῖς, νῦν μὲν (50) εἰς τὸν αἶνον τοῦ θεοῦ παραλαμβάνοντος αὐτὰς τοῦ Δαβίδ, καὶ λέγοντος· Ξύλα καρποφόρα, καὶ πᾶσαι κέδροι· πάλιν δὲ· Χορτασθήσεται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου (51), αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσεν. Ἦδη δὲ καὶ τὰ σκληρὰ καὶ δύσκαμπτα ἦθη, τὰ ἐπαιρόμενα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, κέδρους ἐγνωμεν λεγόμενα. Διὰ τοῦτο συντρίβει Κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου· Καὶ οἱ ἐπαιρόμενοι ἐπὶ τῇ ψευδωνύμφῃ γνώσει, καὶ φαντασιούμενοι ὡς τὰ μυστήρια τοῦ ὑπεράνω θεοῦ κατειληφότες, κέδροι λέγονται. Εἶδον γὰρ τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Ὡν ἡ ἐξολόθρευσις ταχεῖα· Παρῆλθον γὰρ, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν. Ταύτας οὖν τὰς κέδρους παρελάμβανον (52) εἰς τὴν τοῦ πύργου κατασκευὴν οἱ πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Λόγου καθήμενοι ἐν Σαμαρείᾳ ἐφ' ὕβρει, καὶ χλευάζοντες τὴν κατὰ τὸν Ἰούδαν θεοσέβειαν, καὶ πλίνθους πεπτωκυίας λέγοντες τὰ ἐν δόγμασιν ἐκείνων οἰκοδομήματα.

229. Καὶ ῥάξει ὁ θεὸς τοὺς ἐπανισταμένους ἐπὶ ὄρος Σιών ἐπ' αὐτὸν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ διασκεδάσει· Συρίαν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν, καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀφ' ἡλίου δυσμῶν, τοὺς κατεσθίοντας τὸν Ἰσραὴλ ὄλω τῷ στόματι. Ῥάξειν οὖν αὐτοὺς ἐπαγγέλλεται καὶ καταβαλεῖν πάντας τοὺς ἐπανισταμένους τῷ ὄρει Σιών, καὶ διασκεδάσει αὐτῶν τὴν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀσεβῆ συμφωνίαν. Εἰσὶ δὲ οἱ ἐχθροὶ Σύροι καὶ Ἕλληνες· οἱ μὲν τὰ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου κατέχοντες, οἱ δὲ τὰ πρὸς ταῖς δυσμαῖς. Διὰ τοῦτο δὲ διασκεδασθήσονται, ἐπειδὴ κατήσθιον ὄλω τῷ στόματι τὸν Ἰσραὴλ. Στόμα δὲ λέγει νῦν τὴν σοφιστικὴν τοῦ λόγου δύναμιν, ἣ πάσῃ κατεκέρχρητο εἰς τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἐν ἀπλότητι

Afferat suavitatem, ex eis eliciat. Unde arbitramur hanc arborem symbolum esse synagogæ gentilium, quæ crescit quidem, sed quasi infatuatur ob studiorum gentilium assuetudinem: quam synagogam si quis verbo sacrificare potuerit, tum ex hac mutatione dulcedinem nacta, bona evadit et utilis. Sed nonnunquam etiam cedri accipiuntur ad exprimendam imaginem animarum magnarum, atque elatione commendabili præditarum, utpote quæ sublimi animi sensu efferantur, ac in cælis habeant conversationem, uti in Psalmis sumus edocti, Davide interdum ad Dei laudem cedros assumente, ac dicente, *Ligna fructifera et omnes cedri*³⁴; rursus vero, *Saturabuntur ligna campi: cedri Libani, quas plantavit*³⁵. Quin et mores asperos et inflexibiles, qui se attollunt adversus Dei scientiam³⁶, cedros appellari novimus. Quamobrem *Conterit Dominus cedros Libani*³⁷. Item qui efferuntur ob falsam et adulerinam scientiam, sibi que videntur quasi Dei altissimi mysteria comprehendisse, iidem vocantur cedri. *Vidi enim, impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani*³⁸. Quorum celerrima est ruina: *Transivi enim, et ecce non erat*³⁹. Has igitur cedros ad exstruendam turrim adhibebant ii, qui ante Verbi adventum sedebant in Samaria in contumelia, quique cultum Deo a Juda exhibitum illudentes, lateres collapsos appellabant innixa in illorum dogmatis ædificia.

229. VERS. 11, 12. *Et franget Deus eos, qui insurgunt adversus montem Sion in ipsum, et inimicos ejus dissipabit; Syriam a solis ortu, et Græcos a solis occasu, devorantes Israellem toto ore.* Pollicetur igitur eos omnes, qui adversus montem Sion insurgunt, fracturum esse se ac eversurum, atque impiam eorum in veritatem concordiam dissipaturum. Inimici autem, Syri sunt et Græci. Illi quidem ad ortum solis, hi vero ad solis occasum habitant. Ideo autem dissipabuntur, quod Israellem toto ore devorarint. Os autem hoc loco vocat vim sermonis captiosam, qua ad insidias iis qui in simplicitate Deo crediderant, instruendas, omnino abutebantur. VERS. 13. *In omnibus his non est aversus furor*

³⁴ Psal. cXLVIII, 9. ³⁵ Psal. cIII, 16. ³⁶ II Cor. x, 5. ³⁷ Psal. xxviii, 5. ³⁸ Psal. xxxvi, 35. ³⁹ ibid. 36

(47) Combefisius, ut aliis locis sæpe, ita hic quoque præcipit, ut suo ipsius periculo legamus, non ut in libris legitur, sed ut legendum putat. Ait igitur legi oportere, non ἐπισπάσαιτο, *succum accersat, asciscat*: sed ἐπιπάσαιτο· id quod ita ipse interpretatur, *Sedulo sacrificans ac lancinans succum aliquem eis inspergat*. Nos autem, qui et in editis et in nostris sex codicibus scriptum invenimus, ἐπισπάσαιτο, contra tot librorum auctoritatem Combefisio obtemperare non potuimus.

(48) Editi et tres mss., καταμύξαι, *si quis compungere possit*. At uterque Colb. et Reg. secundus, καταμύξαι, *si quis scarificare possit*, rectius. Nam hoc pacto vox ἀμύξας voci καταμύξαι respondebit. Itaque qui gentilium animum sancto et spirituali modo sauciat is eorum congregationem scarificare

D dicitur.

(49) Antiqui duo libri, εἰς εὐχαριστίαν, male.

(50) Editi, νῦν μὲν. At sex mss., νῦν μὲν.

(51) Editi et quatuor mss., ξύλα τοῦ πεδίου, *ligna campi*. Uterque Colb. perinde atque v et vi editio ξύλα τοῦ Κυρίου *ligna Domini* et ita quoque Symmachus edidit. Ibidem editi et duo mss., ἃς ἐφύτευσεν, *quas plantavit*. Alii quatuor, ἃς ἐφύτευσας, *quas plantasti*.

(52) Veteres quatuor libri præter vetustiore Combefisii codicem, παρελάμβανον. Alter Combefisii codex, προσελάμβανον. Editi, προσλάμβανον, haud emendate. Aliquanto post antiquior Combefisii codex ἐν ὕβρει. Subinde editi et nostri sex mss., ἐπ' αὐτόν. Ait tamen hoc loco Nobilius, videri Basilium legisse ἐπ' αὐτό, *simul*.